

Metsäliitto-Yhtymän rakennushistoriallinen inventointi

Otteita tietokanta-aineistosta koskien
Niemenrannan suunnittelualuetta.

Lielahden kemihierretehdas, 8.2.2020 Tampere täyd. 30.1

Sijainti:Lielahi | Maakunta:Pirkanmaa | Vesistö:Näsijärvi
(Kokemäenjoen vesistö) | Peruskartta:212309 |

Rakennushistorialliset kohteet: [Höyryvoimalaitos](#) | [Entisen sellutehtaan osastot](#) | [Vesitorni](#) | [Vedenpuhdistuslaitos](#) | [Sähkökorjaamo](#) | [Entinen pumppuasema](#) | [Entiset happotornit](#) | [Entinen spriitehdas](#) | [Korjaamo](#) | [Kemihierretehdas](#) | [Lielahden kartanon talousrakennukset](#) | [Lielahden kartano](#) | [Puistohuvila](#) | [Lielahden kartanon puisto](#) | [Kunnossapitokonttori B 2](#) | [Entinen asuinrakennus B 3](#) | [Asuinrakennus B 5](#) | [Entinen asuinrakennus B 6](#) | [Entinen insinöörikonttori](#) | [Niemen kartanon väentupa](#) | [Leikkimökki](#) | [Lielahdenkatu 26, 28 ja 30](#) | [Puutarhan lämpökeskus](#) | [Niemen mylly](#) | [Niemen navetta](#) | [Niemen pirtti](#) | [Niemen sauna](#) | [Entinen insinööriasunto B 10](#) | [Asuinrakennus B 19](#) | [Asuinrakennus B 30](#) | [Entinen Niemen paja](#) | [Entinen nipunnostolaituri](#) | [Entinen Niemen sahan alue](#) | [*Vainion paritalot](#) |

Lielahden M-real Oyj:n kemihierretehtaan lisäksi tehdasalueella toimivat myös M-realin Takon Kotelotehdas, SCA ja Ligno Tech.

Historia

J.W. Enqvist Oy:n Lielahden sellutehdas 1914 - 1930
ranskalaisen Sté Beghinin omistuksessa 1930 - 1965
G.A. Serlachius Oy Lielahden tehdas 1965 - 1986
Metsä-Serla Oy(j) Lielahden kemihierretehdas
1987 - 2001
M-real Oyj Lielahden kemihierretehdas 2001 -
sulfiittisellu 1914 - 1985
kemihierre 1986 -
saha 1889 - 1967
(aaltopahvitehdas, ligniinitehdas,
kotelotehdas, muovitehdas)

Tehtaan perustamisen kannalta keskeinen henkilö on tamperelainen liikemies J.V. Enqvist, joka aloitti sahateollisuuden parista vuonna 1875 ja hankki Santalahden paperitehtaan vuonna 1885. Enqvistin kuoltua vuonna 1907 hänen perillisensä perustivat seuraavana vuonna J.W. Enqvist Osakeyhtiön ja päätyivät rakentamaan sulfiittisellutehtaan. Sellainen aloitti toimintansa Lielahdessa vuonna 1914. Tuotantoalue sovitettiin entiseen kartanon talouskeskukseen. Läheisyydessä entuudestaan toiminut Niemen saha maa-alueineen ja tilarakennuksineen hankittiin myös yhtiölle.[1]

Enqvistin suvulta tehdasyhtiö siirtyi ranskalaisomistukseen (Sté Beghin) vuonna 1930. Laitos ryhtyi valmistamaan valkaistua sellua vuonna 1932.[2] Jalostusasteen nostamiseksi edelleen aloitettiin viskoosi- eli silkkimassan koeajot vuonna 1936 ja varsinainen tuotanto vuonna 1939. Näin silkkiselloosasta tuli tehtaan päätuote.

Takon kartonkitehtaan tilausta kaupungin keskustassa myötävaikutti G.A. Serlachius Oy:n kiinnostumiseen Lielahden tehdasalueesta. Sinne siirrettiin Takon raakapuun kuorinta jo ennen J.W. Enqvistin Osakeyhtiön perustamista. Serlachius aloitti silkkimassan valmistuksen vuonna 1965. Niemen sahan

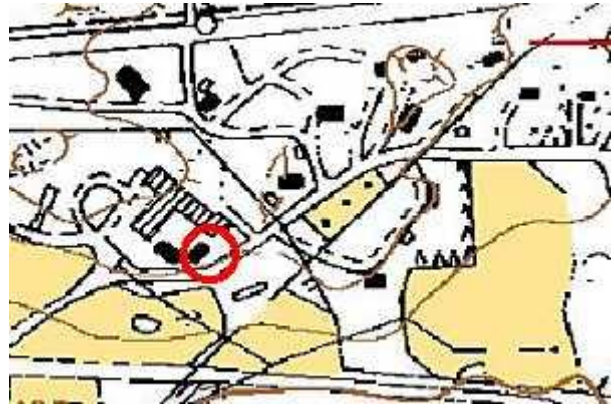
[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Niemen kartanon väentupa

Tulosyksikkö: M-real Oyj
Keskushallinto/maankäyttö
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1700- tai 1800-luku
Suunnittelija: ei tiedossa
Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus
Nykyinen käyttö: tyhjiään
Luokitus: Merkittävää yhtymän
rakennusperintöä.

Vieraspytinki on paikallishistoriallisesti ja rakennushistoriallisesti merkittävä. Se on osa Niemen kartanon asuin- ja talousrakennusten muodostamaa tiivistä pihapiiriä.

Niemen kartanon väentuvan eli vieraspytingin on arviotu olevan todennäköisesti viereistä Niemen pirttiä vanhempi, peräisin mahdollisesti jo 1700-luvulta.[1] Mainitut asuinrakennukset sekä entinen karjatalousrakennus reunustavat sisälle jäävää pihapiiriä neljältä sivulta.

Väentupa, josta on käytetty myös nimitystä päärakennus, on ulkovuoraukseltaan empiretyyliä. Hirsirunkoinen yksikerroksinen talo on aumakattoinen. Pohjakaavaltaan se on ollut tietävästi alun perin karoliininen. Luoteissivulla on umpikuisti. Rakennuksen sisätiloja on pinnoitettu värikylläiseen 1970-luvun tyyliin mutta tilanne on kohennettavissa. Kohde on ollut pitkähkön aikaa vailla käyttöä ja huoltoa asuin- ja toimistokäytön jälkeen. Silmämääräisen tarkastelun perusteella hirsirunko on säilynyt vankkana, ja talo on myös muilta osin toistaiseksi kunnostuskelpoinen. Käsillä ovat kuitenkin viime hetket kunnostaa rakennus.[2]

Kohteen länsipuolella tien varressa on kellari- ja vajarakennus (M 59). Kivirakenteinen kellari on toiminut jääkellarina. Sen portaisiin on merkitty vuosiluku 1877.[3] Maanpäällinen vuoraamaton hirsikehikko on punamullattu. Edustalla perinteikkäästi linjautuva tie, joka esiintyy vanhoissa kartoissa nimellä Niemi vägen, vei aikanaan Niemen sahalle ja edelleen Mäntylään ja Halkoniemeen.

Mainittakoon, että Niemen tilan rakennuksia esitellään aukeaman verran vuonna 1968 julkaistussa teoksessa 'Rakennustaidetta Tampereella'.[4]

Viitteet:

[1]. Ks. Seppänen 1993, 63-64, ja Tampereen kaupungin rakennuskulttuuri 1998, 285-286. Seppäsen mukaan Birger Federleyn vuonna 1916 tekemiä muutospirustuksia on talletteilla kemihierretehtaan kunnossapitotoimiston piirustusarkistossa ostikolla 'Niemi gårds gamla karaktärshus'. Ennen nykyistä numeroa B100 rakennuksen numero on ollut B25.

[2]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999.

[3]. Edellä mainitut kirjalliset lähteet. Seppäsen mukaan kellarin katto on kivilaattarakenteinen.

[4]. Rihlama 1968, 70 - 71. Kuvatekstissä otaksutaan, että 'ainakin päärakennus on nimeltään tuntemattoman, C.L. Engelin käyttämän ja ilmeisesti myös osittain kouluttaman rakennusmestarin suunnittelema.'

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Lielahdenkatu 26, 28 ja 30

Tulosityksikkö: M-real Oyj
Keskushallinto/maankäyttö
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue (Lielahdenkatu)

Rakennusaika: 1946
Suunnittelija: Jaakko Tähtinen
Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus
Nykyinen käyttö: asuinrakennus

Luokitus: Luokittelematon.

Nämä jälleenrakennuskaudelta peräisin olevat asuintalot pihapiireineen ovat säilyttämisen arvoisia vaikkei niihin liitykään mainittavia kulttuurihistoriallisia arvoja.

Tehdastontin pohjoislaidalla Lielahdenkadun varrella sijaitsee melko lähellä kolme asuintaloa 1940- ja 1950-luvun vaihteesta. Nämä usean perheen talot edustavat jälleenrakennuskauden rationaalista rakennustapaa ja muutokieltä.[1]

Lielahdenkatu 26 (rakennus B 41) on kaksikerroksinen lautavuorattu asuintalo 1940-luvun lopulta. Valmistumisajankohdaksi on mainittu myös vuosi 1950.[2]. Suunnittelija ei ole toistaiseksi tiedossa.

Lielahdenkatu 28 (rakennus B 47) on kaksikerroksinen, kahden virkailijaperheen asuinkäyttöön valmistunut rapattu tiilitalo. Sen on suunnitellut arkkitehti Jaakko Tähtinen vuonna 1946.[3] Jyrkähkö aumakatto, puurakenteinen ulonne ja puistomainen pihapiiri viestivät, että kohteen tyylikkyudessa ja asumistasossa noudatettiin virkailijaperheen vaatimuksia.

Lielahdenkatu 30 (rakennus B 48) on ulkonaisesti identtinen edellisen kanssa lukuun ottamatta sitä, että ulonne on tiilinen. Suunnittelija on tässäkin Tähtinen. Valmistumisajankohta on noin viittä vuotta myöhempi.[4]

Kaikki kolme edellä mainittua kohdetta ovat edelleen asuinkäytössä.

Viitteet:

[1]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin tehtaalla 17. - 21.5.1999.

[2]. Rakennuspäällikkö Tapio Antilan antamia suullisia tietoja 17.5.1999;

Valmistumisvuoden 1951 mainitsee tutkielmassaan Sanerma 1974.

[3]. Seppänen mainitsee tutkielmassaan, että Tähtisen vuonna 1946 laatimat piirustukset löytyvät tehtaan piirustusarkistosta. Seppänen 1993, 70.

[4]. Seppänen arvelee tässä valmistumisvuodeksi 1953.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

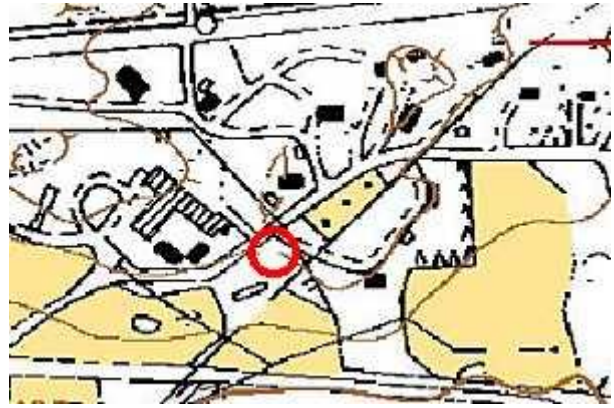
[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Puutarhan lämpökeskus

Tulosityksikkö: M-real Oyj
Keskushallinto/maankäyttö
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: ei tiedossa
Suunnittelija: ei tiedossa
Alkuperäinen käyttö: puutarhan
lämpökeskus
Nykyinen käyttö: käyttämätön
Luokitus: Luokittelematon.

Irrallinen, vaatimaton rakennus on ainoa jäänne alueella harjoitetusta kauppapuutarhatoiminnasta.

Pienehkö satulakattoinen punatiilirakennus (rak.nro M 126) on valmistunut aikanaan Lielahden kauppapuutarhan lämpökeskukseksi. Siihen liittyy edelleen matalahko, leikkaukseltaan neliönmuotoinen savupiippu. Käyttöä jääneen rakennuksen eteläpuolella ovat betoniperustukset jäänteinä varsinaisista kasvihuoneista.[1] Siihen, kuuluuko kohde Birger Federleyn suunnitelmiin Lielahden ja Niemen rakennuksiin, ei ole toistaiseksi saatu piirustusaineistosta tai muista lähteistä varmistusta.[2]

Lielahden puutarha oli toiminta-aikanaan melko suuri. Sen pinta-ala oli esimerkiksi vuonna 1931 noin 42.000 neliometriä. Lajikkeisiin kuuluivat omena-, päärynä-, kirsikka- ja luumuput sekä tomaattit ja marjapensaat.[2]

Viitteet:

[1]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999.

[2]. Ks. myös Seppänen 1993, 71. Seppänen on diplomityössään todennut, että kohteen "säilyminen olisi toivottavaa".

[3]. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitotoimiston piirustusarkisto, 22.9.1931 päivätty kartta Oy Lielahden puutarhasta.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

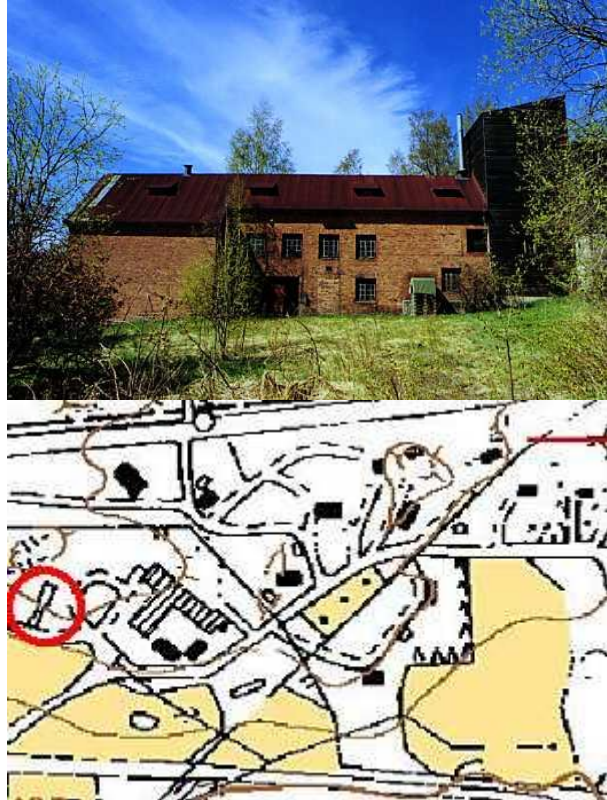
Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulostettu nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisen osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Niemen mylly

Tulosityksikkö: M-real Oyj
Keskushallinto/maankäyttö
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1910- ja 1920-lukujen
vaihte
Suunnittelija: ei tiedossa
Alkuperäinen käyttö: mylly
Nykyinen käyttö: osittain varastona
Luokitus: Paikallisesti merkittävä.

Rakennuskokonaisuus liittyy historiallisesti ja maisemallisesti Niemen kartanon talouskeskukseen. Kohteella on myös elinkeinohistoriallista todistusarvoa.

Niemen entisen karjatalouskeskuksen länsipuolella sijaitsee Niemen myllynä tunnettu tiilirakennus.[1] Se on valmistunut nähtävästi kahdessa osassa 1910- ja 1920-luvun vaihteen aikoihin. kapearunkoisempi pohjoisosa on rakennettu vuoteen 1920 mennessä ja syvempirunkoisempi eteläpääty vuoteen 1922 mennessä. Tiilirakennus käsitti riihen (kuivurin), myllyn ja varaston.[2]

Punatiilirunko on satulakattoinen, huopakatteinen ja moniruutuisilla ikkunoilla varustettu. Sitä on jatkettu myöhemmin pohjoiseen lautarakenteisella siilo- ja varastosuojalla. Pitkänomaisen rakennuskokonaisuuden itäpuolella on matalahko, sylinterimäinen tiilimuurattu rehusiilo 1940-luvulta.[3]

Kävikö mylly sähköllä vai oman höyrykoneen voimin, ei ole inventoinnin yhteydessä selvinnyt. Selvittämättä on myös myllykäytön aikaisen kiinteän sisustuksen säilyneisyys. Kuivurilaitteisto on tietävästi paikoillaan. Lautarakenteista osaa on viime aikoina käytetty varastointiin.[4]

Kohteen sijainti rinteessä peltoaukean laidalla on erityisen näkyvä.

Viitteet:

[1]. Ks. Randell 1997, 30.

[2]. Teollisuusvakuutuksen arkisto, vakuutusarviointi vuodelta 1922 sekä ja liitekartat

vuosilta 1920 ('Lielaks & Niemi') ja 1922 ('Niemi gård'). Tiilinen mylly (M64) korvasi samassa rinteessä sijaineen puisen myllyrakennuksen (M54).

[3]. Seppänen mainitsee siilon suunnitteluvuodeksi 1941 ja sen, että kohteesta on piirustuksia tehtaan piirustusarkistossa. Seppänen toteaa diplomityössään, että myllyrakennus on tiiliosiltaan "hyvän kuntosaa, maisemallisen sijaintinsa ja maataloushistoriansa takia ehdottomasti säilyttämisen arvoinen". Seppänen 1993, 67 -68.

[4]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin tehtaalla 17. - 21.5.1999.
[Sivuston lähdeluetteloon](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

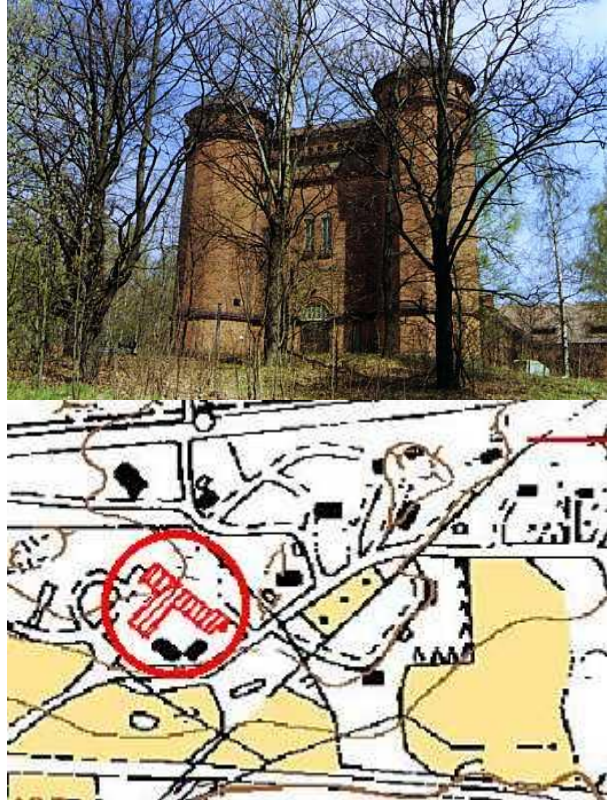
Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Niemen navetta

Tulosityksikkö: M-real Oyj
Keskushallinto/maankäyttö
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1918
Suunnittelija: Birger Federley
Alkuperäinen käyttö: navetta ja talli
Nykyinen käyttö: auto- ja työkonekorjaamo
Luokitus: Merkittävää yhtymän rakennusperintöä.

Kohde edustaa muutoksista huolimatta poikkeuksellisen komeaa maatalouden arkkitehtuuria. Tämä koskee erityisesti navettapäätystä. Tehdas-yhtiön entisellä talousrakennuksella on merkitystä myös maiseman kannalta ja osana Niemen tilan entistä talouskeskusta.

Entinen navetta- ja tallirakennus sijaitsee näyttävästi tehtaan pohjoispuolisen peltoaukean laidalla Niemen kartanon asuinrakennusten vieressä.

Tiilisen navetta- ja tallirakennuksen piirustukset laati arkkitehti Birger Federley. Tämä tapahtui Ab J.W. Enqvist Oy:n toimeksiannosta sen jälkeen, kun yhtiö oli vuonna 1916 hankkinut omistukseensa Niemen sahan ja kartanon. Maatalouden harjoitus tapahtui tytäryhtiö Lielahti Oy:n nimissä. Valmistuessaan vuoden 1918 aikoihin talousrakennus korvasi sellutehtaaksi muutetun Lielahden kartanon navetan.[1] Arkkitehtipiirustuksen mukaan uuteen talousrakennukseen tuli pilttuut 70 naudalle ja 26 hevoselle. Talliosa kalustovajoiheen liittyi suorassa kulmassa navettaan ja lantasuojaan. Navetan lounaispäättyyn tehtiin kaksi korkeaa rehutornia.

Navetta ja talli on sitemmin muutettu paloasemaksi ja työkonoiden korjaamoksi. Tämä on vaatinut sekä väliseiniä että runsasta aukotusta kahteen julkisivuun. Rehutorneja on viimeksi käytetty paloletkujen kuivaamiseen. Rakennuksen perusluonne ja julkisivujen tärkeät yksityiskohdat eivät ole muutoksissa hävinneet. Esimerkiksi ylhäällä tornipäädysssä seisoksivat yhä lehmäfiguurit.[2]

Rakennusta kohtasi aikanaan tulipalo, joka valokuvista päätellen tuhosi katon ja yläpohjan. Rakennus on nykyisin pääosin verstaaskäytössä.

Viitteet:

[1]. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitotoimiston piirustusarkisto, Birger Federleyn laatimat piirustukset J.W. Enqvist Ab Niemen kartanon talousrakennuksen pohja- ja julkisivupiirustukset joulukuulta 1918. Vrt. Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998, jossa todetaan suunnitteluajankohdaksi 1916 ja rakennusvuodeksi 1917.

[2]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999. Opinnäytteistä ja inventoinneista ks. myös Seppänen 1993, 65, ja Halonen 1999, 45 - 46. Rakennus on vanhastaan merkitty numerolla M 100.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

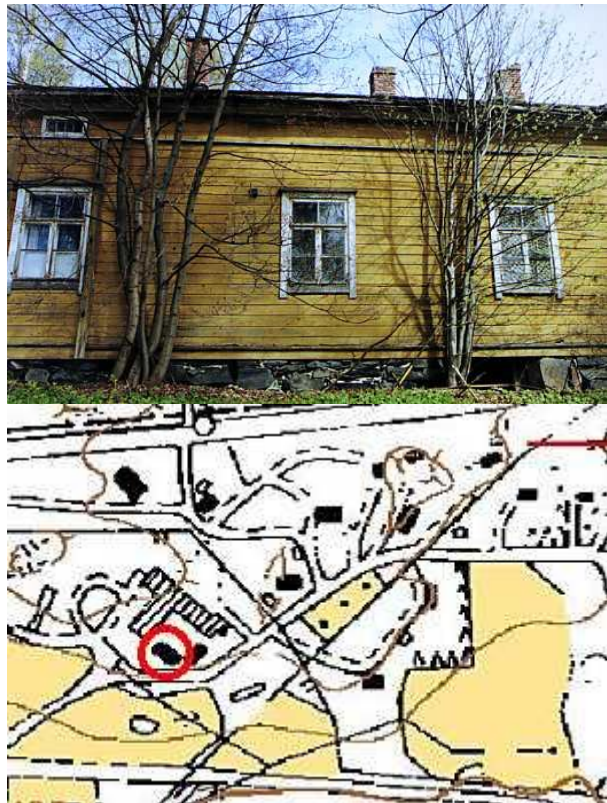
Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Niemen pirtti

Tulosyksikkö: M-real Oyj
Keskushallinto/maankäyttö
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1861
Suunnittelija: ei tiedossa
Alkuperäinen käyttö: tilan päärakennus
Nykyinen käyttö: tyhjillään
Luokitus: Merkittävää yhtymän rakennusperintöä.

Niemen pirtti on paikallishistoriallisesti ja rakennushistoriallisesti merkittävä. Se on osa Niemen kartanon asuin- ja talousrakennusten muodostamaa tiivistä, eheänä säilynyttä pihapiiriä. Pirtin tupa on avara ja perinteikäs.

Niemen rusthollin päärakennus tunnetaan Niemen pirttinä. Saman nimisellä kylällä ja tilalla oli takanaan vaiheikas menneisyys ennen kuin tehtailija Antti Ahlström osti alueen höyrysahaansa varten vuonna 1887. Pirtin suuri tupa oli yhteisön keskipisteitä. 1900-luvun alussa rakennukseen sisustettiin pienempiä työläisasuntoja, ja muutoksia oli suunnittelemassa ainakin vuoden 1916 osalta arkkitehti Birger Federley. Tuvassa riitti silti myöhemminkin tilaa järjestää vaikkapa hääjuhlat.[1] Viimeksi rakennuksessa on ollut harrastustilana kutojille ja radioamatööreille. Aktiivikäyttö päättyi vuoden 1986 aikoihin ja rakennus on jäänyt kylmilleen.

Valmistumisvuotena on rakennuskulttuuriselvityksissä ja tutkielmissa mainittu vuosi 1861, mikä on ulkoisista piirteistä päätellen todennäköinen ajoitus. Oletamus perustunee siihen, että vuosiluku olisi ollut merkittynä rakennuksen länsipäätyyn.[2]

Yksikerroksinen, satulakattoinen hirsirakennus on vaakavuorattu. Julkisivussa on följarit. Avokuisti sisältää runsaita puuleikkauksia. Ulkoasu vastannee pitkälti 1800-luvun aikaisesta tilannetta. Luoteispäässä oleva tupa on avara huonetila. Rakennustekninen kunto huononee vesivaurioiden takia jatkuvasti.[3]

Viitteet:

- [1]. Randell 1997, 12, 26 - 29. Seppänen 1993, 63. Randelin mukaa Niemen pirtin kaakkoispääty vaurioitui talvisodan pommituksessa.
- [2]. Seppänen 1993, 63. Vrt. Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998, 285 ja Halonen 1999, 45; Sanerma 1974, 17. Seppäsen mukaan Birger Federleyn vuonna 1916 tekemiä muutospiirustuksia on talletteilla kemihierretehtaan kunnossapitotoimiston piirustusarkistossa ostikolla 'Niemi gårds stugabyggnad'. Ennen nykyistä numeroa B101 rakennuksen numero on ollut B26.
- [3]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999. Ainakin tällöin sisätiloihin oli esteetön pääsy.
- [Sivuston lähdeluetteloon](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

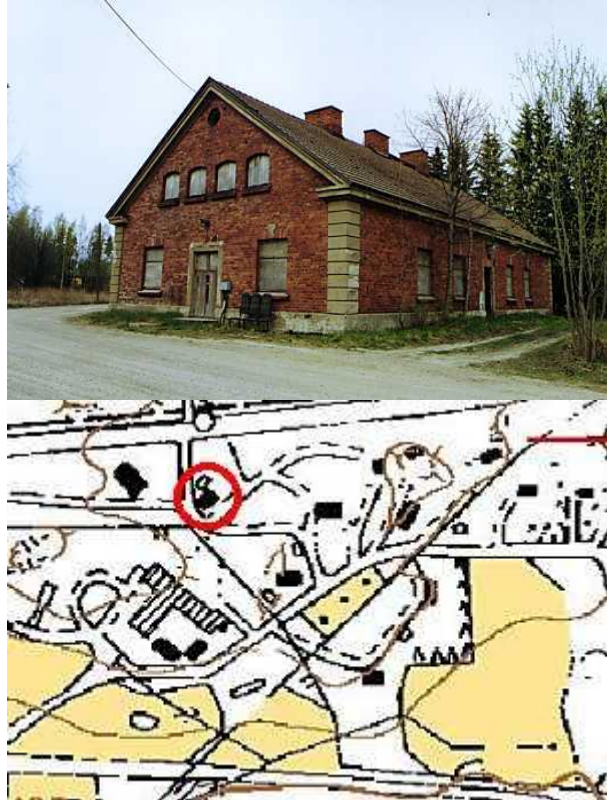
Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Niemen sauna

Tulosyksikkö: M-real Oyj
Keskushallinto/maankäyttö
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1920
Suunnittelija: Birger Federley
Alkuperäinen käyttö: sauna ja pesutupa
Nykyinen käyttö: tyhjillään
Luokitus: Paikallisesti merkittävä.

Entinen sauna- ja pesularakennus on osa tehdasalueen pohjoislaidalla verrattain monipuolisena säilynyttä Niemen alueen rakennuskantaa.

Niemen sauna valmistui vuoden 1920 vaiheilla. Siinä oli saunaosastojen lisäksi pyykkitupa, mankelihuone, pakari ja puuverstas. Yläkerrassa on myöhemmin ollut asunto.[1]

Kookas satulakattoinen tiilirakennus sijaitsee Lielahdenkadun tuntumassa. Klassistisista tyyli vaikutteista todistaa nurkkien, räystäslisöiden ja ikkunapuitteiden rappauskoristelu. Tiilikatolla on kolme savupiippua. Ikkuna-aukot on peitetty levyin.[2]

Saunarakennus on nykyisin käyttämätön. Viimeksi siinä on toiminut työtupa. Kohteesta on käytetty kiinteistönumeroa M 67.

Viitteet:

[1]. Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998, 286; Seppänen 1993, 65. Seppäsen mukaan Federleyn vuonna 1920 laatima piirustus 'Ekonomibyggnad på Niemi's gård' on tehtaan arkistossa.

[2]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999. [Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosyksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Entinen insinöörinasunto B 10

Tulosityksikkö: M-real Oyj
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue (Lielahdenkatu 24)

Rakennusaika: 1919
Suunnittelija: Birger Federley
Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus
Nykyinen käyttö: edustuskäyttö
Luokitus: Merkittävää yhtymän rakennusperintöä.

Insinööriasuinrakennus B 10 on komeimpia entisiä virkailija-asuntoja Metsäliitto-Yhtymän rakennusperinnössä. Rakennustapa ja sijainti kuvastavat vallinneita hierarkisia suhteita Lielahden tehtaan eri asuinalueiden kesken.

Juhlava ja kookas tiilirakennus valmistui yhden insinööriperheen asunnoksi vuonna 1919. Arkkitehti Birger Federleyn J.W Enqvist Oy:ltä saamaan toimeksiantoon kuului tässä kohteessa vastata myös runsaasta kiinteän sisustuksen yksityiskohdista.[1] Rapattu valkoinen julkisivu edustaa barokkiin ja klassismiin viittaavaa muotokieltä. Huonejakoon sisältyi erityisen tilavia huoneita, ja rakennuksessa oli erikseen palvelijoiden puoli.

Kaksikerroksinen, taitekattoinen ja peltikatteinen rakennus B 10 sijaitsee puistomaisessa pihapiirissä rinnemaastossa. Puutahan puoleinen ulonne ja sen päällinen veranta aukeavat tehtaan ja Näsijärven suuntaan. Talon vastakkaisella puolella on keskipääty. Ulko-oven komean portaalin päällä on vuosiluku 1917. Rakennuksen korjaushuollosta on huolehdittu kohtuullisen hyvin, vaikkakin neljästä julkisivusta oli kesällä 1999 rappausta myöten kunnostettuina vain kaksi. Asuinkäytön jälkeen rakennus on otettu uuteen käyttöön edustustiloina. Tätä tarkoitusta varten on tehty joitakin uusia sisustusratkaisuja. Talon ja pihapiirin alkuperäiset piirteet voidaan tämän kohteen osalta arvioida kaiken kaikkiaan poikkeuksellisen hyvin säilyneiksi.[2]

Viitteet:

[1]. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitotoimiston piirustusarkisto. Birger Federleyn vuonna 1917 päiväämiin suunnitelmapiirroksiin ("ingeniörbostad") vuodelta 1917 kuuluu erityisen paljon detailjipiirustuksia. Niissä näkyy selkeänä klassistisen tyylin vaikutus.

[2]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Asuinrakennus B 19

Tulosityksikkö: M-real Oyj
Keskushallinto/maankäyttö
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue, Lielahdenkatu 20

Rakennusaika: 1920
Suunnittelija: Birger Federley
Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus
Nykyinen käyttö: asuinrakennus
Luokitus: Paikallisesti merkittävä.

Rakennushistoriallisesti arvokas puutalo on osa tehdasalueen pohjoislaidalla sijaitsevaa henkilökunnan asuinrakennusryhmää. Rakennus B 19 ja sen naapuritalo B 30 edustavat virkailija-asumista sellutehtaan varhaisvuosilta.

Rakennus B 19 on valmistunut Lielahden tehtaan virkailijoiden asuinkäyttöön vuonna 1920. Piirustukset laati arkkitehti Birger Federleyn vuonna 1919. [1] Asuntoja on ollut kaikkiaan neljä. Arkkitehtuurin klassistiset vaikutukset ovat edelleen selkeästi nähtävissä.

Puinen, peiterimavuorattu rakennus on kaksikerroksinen ja taitekattoinen. Päädyissä on avokuistit. Piha on puistomainen ja kertoo ylemmälle toimihenkilökunnalle tarkoitetusta asumisen väljyydestä ja mukavuudesta. Rakennus on ollut jatkuvassa asuinkäytössä ja säännöllisen korjaushuollon kohteena. Sisätilojen säilynyttä alkuperäistä sisutusta ovat muun muassa kakluunit.[2]

Tien vastakkaisella puolella sijaitsee ulkoasultaan lähes identtinen mutta tiilinen virkailijarakennus B 30.

Viitteet:

[1]. Seppänen 1993, 66; Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitotoimiston piirustusarkisto, Federleyn piirrokset ('Tjäsntemanna bostäder') vuodelta 1919.

[2]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Asuinrakennus B 30

Tulosyksikkö: M-real Oyj
Keskushallinto/maankäyttö
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue, Lielahdenkatu 22

Rakennusaika: 1926
Suunnittelija: Birger Federley
Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus
Nykyinen käyttö: asuinrakennus
Luokitus: Paikallisesti merkittävä.

Rakennushistoriallisesti arvokas tiilitalo on osa tehdasalueen pohjoislaidalla sijaitsevaa henkilökunnan asuinrakennusryhmää. Rakennus B 30 ja sen naapuritalo B 19 edustavat virkailija-asumista sellutehtaan varhaisvuosilta. Pihassa on vanha aitta.

Rakennus B 30 on valmistunut Lielahden tehtaan virkailija-asunnoksi 1920-luvun keskivaiheilla. Birger Federleyn ensimmäiset arkkitehti- ja piirustukset rakennuksesta ovat vuodelta 1920. Rakennukseen tehtiin joko alunperin tai viimeistään pian valmistumisensa jälkeen neljä asuntoa.[1]

Punatiilinen, kaksikerroksinen ja taitekattoinen rakennus sisältää klassistisia tyyli- ja muotoiluelementtejä. Päädyissä on avokuietit. Rakennus on ollut osittain toimistokäytössä. Konttoritiloiksi muutettu huoneisto oli inventointiajankohtana kesällä 1999 vailla käyttöä, muut kolme huoneistoa olivat asuinkäytössä. Rakennus on ollut myös säännöllisen korjaushuollon kohteena. [2]

Vehreässä pihapiirissä, asuinrakennuksen eteläpuolella on vanha hirsiaitta. Sen rakennusajankohdaksi on mainittu vuosi 1844. [3] Tämä entinen Niemen kartanon vilja-aitta sijaitsee näkyvästi mäenkumpareen laella.

Asuinrakennuksen naapurissa, tien vastakkaisella puolella sijaitsee ulkoasultaan lähes identtinen mutta puinen virkailijarakennus B 19 vuodelta 1920.

Viitteet:

- [1]. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitotoimiston piirustusarkisto, Birger Federleyn 17.8.1920 päivämät suunnitelmapiirroksat kiviseksi kahden perheen virkamiesasunnoksi sekä Federleyn 17.8.1923 päivämät muutospiirustukset sen muuttamisesta neljän perheen virkamiesasunnoksi. Vrt. Seppänen (1993, 67) joka mainitsee valmistumisvuodeksi 1926.
- [2]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999.
- [3]. Seppänen 1993, 64.

[Sivuston lähdeluetteloon](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulostyksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Entinen Niemen sahan alue

Tulosyksikkö: M-real Oyj
Keskushallinto/maankäyttö
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: (1889)
Suunnittelija: ei tiedossa
Alkuperäinen käyttö: höyrysaha
Nykyinen käyttö: raivattu, rakentamaton
Luokitus: Luokittelematon.

Maastossa ei sijaitse enää rakennuksia tai merkittäviä teollisen toiminnan kiinteitä jäännöksiä.

Niemen höyrysahan perusti aikoinaan Alhström-yhtiö ostettuaan Niemen tilan vuonna 1887. Sahalaitos käynnistyi vuonna 1889. Ab J.W. Enqvist Oy hankkiutui Lielahden kartanon ohella myös Niemen kartanon ja sahan omistajaksi vuonna 1916.[1] Saha ja sellutehdas toimivat vuosikymmenet rinnakkain Näsijärven rannalla, kunnes tehdasalueen omistajaksi vuonna 1965 tullut G.A. Serlachius Oy katsoi tarkoituksenmukaiseksi lopettaa sahan toiminnan vuoden 1967 alussa.

Laaja, entinen Niemen sahan alue raivattiin 1990-luvun lopulla hajallaan sijaitsevista vähäisistä rakennuksista ja rakenteista, jotka sinne jäivät sahan lakkauttamisen ja 1970-luvulla tapahtuneen tulipalon jälkeen. Myös Näsijärven ranta maisemoitiin. Sahan toiminnasta ovat vaatimattomana vaikkakin näkyvänä muistona kaksi varastoksi muutettua sahatavarakatosta eli kuuria kemihierretehtaan koillislaidalla sekä tiestö ja joltinenkin puruvuori sahan sijaintipaikan tuntumassa.[2]

Viitteet:

[1]. Ks. esim. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitotoimiston piirustusarkisto, 'Plan af Niemi såg m.m. år 1920. F.T.F.' Nupponen 1993, 234 - 235.

[2]. Minna Seppänen on dokumentoinut entisen sahan alueen ennen raivausta ja maisemointia diplomityössään vuonna 1993. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 19.5.1999

[Sivuston lähdeluetteloon](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

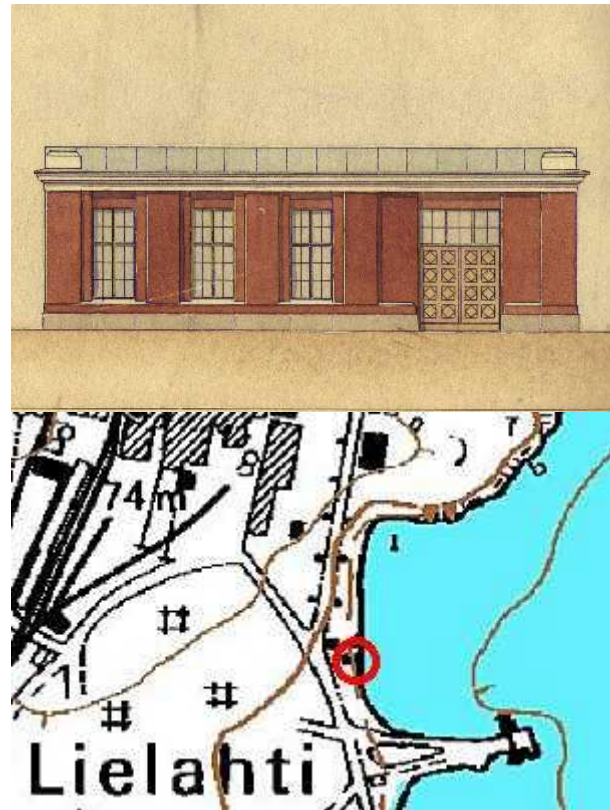
Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Entinen pumppuasema

Tulosyksikkö: M-real Oyj Lielahden
kemihierretehdas
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1914
Suunnittelija: Birger Federley
Alkuperäinen käyttö: pumppuasema
Nykyinen käyttö: käyttämätön
Luokitus: Luokittelematon.

Entinen pumppuasema vuodelta 1914 sijaitsee yksittäisenä jäänteenä Näsijärven rannassa. Hylätty, pieni laitosrakennus on ulkoasultaan kutakuinkin muuttamaton.

Pumppuasema on Lielahden sellutehtaan ensimmäisiä rakennuksia. Se rakennettiin vuonna 1914 Näsijärven lounaispohjukkaan, Pumppurantaan. Laitos oli käytössä, kunnes vesi sen edustalla alkoi samentua. Tehtaan raakavettä ryhdyttiin 1930-luvun lopulta lähtien ottamaan pitkää puuputkea myöten pohjoisesta Jänislahdesta.[1] Lielahden pumppuasema muutettiin sittemmin varastoksi ja aputilaksi. Viimeksi se näyttää olleen työntekijöiden pukeutumis- ja peseytymistilana.

Pienehkö rakennus on nykyisin käyttämätön, eikä siinä ole tiettävästi säilynyt pumppuaseman aikaista kiinteää sisustusta. Tiiliseinäinen, kaarikattoinen ulkoasu palautuu lähes sellaisenaan Birger Federleyn arkkitehtipiirroksiin.[2] Luoteiskulmassa on matalahko savupiippu.

Kohteen vieressä on puinen huussi- ja autotallirakennus. Edustalla on hiekkaranta ja etelämpänä entinen lastauslaituri.

KUVA. Julkisivu sellutehtaan pumppuaseman piirustuksesta, jonka arkkitehti Federley laati huhtikuussa 1914. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitokonttori. (aloituskuva)

KUVA. Lisääntynyt uitto samensi ennen pitkää veden vanhan pumppuaseman luona ja

laitos kävi tarpeettomaksi. 1930-luvulta alkaen käyttövesi johdettiin tehdasalueen ulkopuolelta puuputkella. Osasuurenno Reino Branthin valokuvasta. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitokonttori.

[Kuva](#). Entinen pumppuasema. Kuvaussuunta lounaasta. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy. (*aloituskuva*)

[Kuva](#). Ote Maanmittauslaitoksen peruskartasta nro 212309. Kuva-ala vastaa maastossa 600m x 400m. (*aloituskartta*)

Viitteet:

[1]. Rakennuspäällikkö Tapio Antilan antamia suullisia tietoja 17.5.1999. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin tehtaalla 17. - 21.5.1999

[2] Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitotoimiston piirustusarkisto, Birger Federleyn piirustus pumppuasemaa varten huhtikuulta 1914. Rakennusta on mahdollisesti myöhemmin jatkettu länsisuuntaan yhden ikkunan verran ja siihen on liitetty lyhyehkö savupiippu. Rakennuksesta on ensin käytetty numeroa F19 ja myöhemmin F10a.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Lielahden kartanon talousrakennukset

Tulosyksikkö: M-real Oyj Lielahden
kemihierretehdas
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1874 alkaen
Suunnittelija: ei tiedossa
Alkuperäinen käyttö: talousrakennuksia
Nykyinen käyttö: talousrakennuksia
Luokitus: Merkittävää yhtymän
rakennusperintöä.

Kolmen talousrakennuksen rivi on olennainen osa suurtilaan palautuvaa pihapiiriä. Kokonaisuus on sopusuhtainen ja päärakennusta historiallisestikin täydentävä. Läheinen aitta on siirretty paikalleen tehdasyhtiön toimesta.

Lielahden kartanorakennuksen eli nykyisen kemihierretehtaan hallintokonttorin pohjoispuolella sijaitseva talousrakennusten rivi palautuu kartanon vaiheisiin ennen sellutehdasta. Talousrakennukset rajaavat kartanopihaa pohjoisesta; päärakennuksen suhteen ne sijaitsevat luontevalla paikalla eli entisen palvelusväen sisäänkäynnin edustalla.[1]

Autotalli (M 2) on kaksikerroksinen tiilirakennus, jonka alkuperäiskäyttö on ollut varasto. Seinässä on vuosiluku 1874.

Mankelihuone (M 3) on yhden huoneen käsittävä vaakalaudoitettu puurakennus. Sinne on sijoitettu rakentamiseen ja kunnossapitoon liittyvää arkistoaineistoa, minkä vuoksi sitä kutsutaan 'mankeliarkistoksi'.

Kellari on tiiliholvattu, suureksi osaksi maa-aineksella peitetty rakennelma. Vaille käyttöä jäänyt kohde on kohennuksen tarpeessa.

Edellisistä hieman erillään kartanopuistossa sijaitsee pieni perinteinen hirsiaitta. Se on tiettävästi siirretty nykyiselle paikalleen Killinkoskelta, jossa Enqvist-yhtiöllä oli puuhiomo. Aittaa käytetään puutarhatyökalujen varastona.[2]

KUVA. Lielahden kartanopihan talousrakennukset. Rakennus B 3 (taustalla) kuuluu samaan kokonaisuuteen. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämannut Oy. (aloituskuva)

KUVA. Lielahden kartanopihan talousrakennukset. Tiilivaraston (autotallin) päädyssä on

vuosiluku '1874'. Kuvaussuunta lännestä. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy.
[KUVA](#). Entisen mankelihuoneen eteläseinää. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy.

[KUVA](#). Maakellari. Kuvaussuunta lounaasta. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy.

[KUVA](#). Lielahden kartanon (hallintokonttorin) koillispuolella - oikeastaan jo kartanopuistossa - on Killinkoskelta tuotu aitta. Kuvaussuunta lounaasta. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy.

[KUVA](#). Ote Maanmittauslaitoksen peruskartasta nro 212309. Kuva-ala vastaa maastossa 600m x 400m. (*aloituskartta*)

Viitteet:

[1]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999.

[2]. Sekä Killinkoskelta siirretty aitta että Niemen tilaan kuulunut esitelty valokuvien teoksessa 'Rakennustaidetta Tampereella'. Rihloma 1968, 69.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

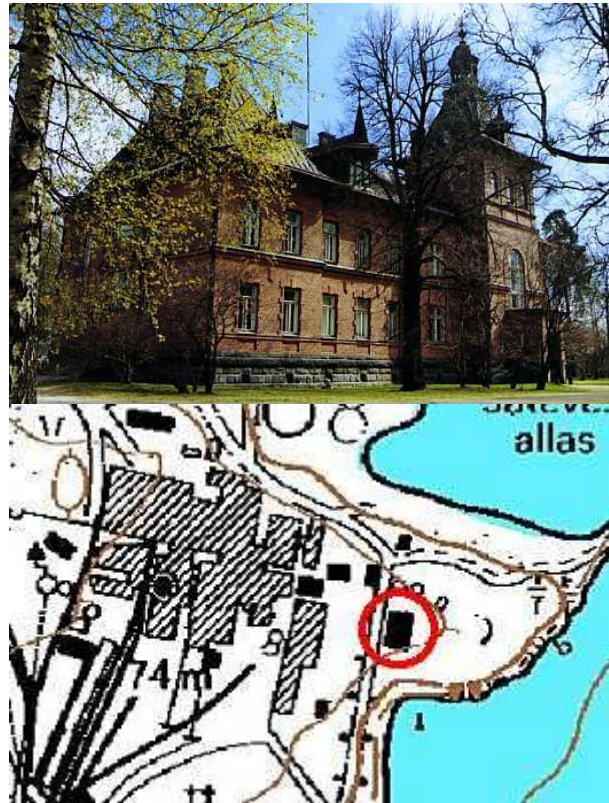
Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierre tehdas](#)

Lielahden kartano

Tulosityksikkö: M-real Oyj Lielahden
kemihierre tehdas
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1893
Suunnittelija: ei tiedossa
Alkuperäinen käyttö: kartanon
päärakennus
Nykyinen käyttö: hallintokonttori
Luokitus: Valtakunnallisesti merkittävä.

Rakennustaiteellisesti huomattava kohde valmistui tamperelaisen teollisuussuvun maaseutupalatsiksi. 1910-luvulta lähtien se on kytkeytynyt kiinteästi Lielahden tehtaan vaiheisiin.

'Se on peittämättömästä tiilestä muurattu kaksikerroksinen talo, jonka ulkoasulle antavat leimansa vaihtelevat julkisivusommitelmat ja kattomuodot ja ennen kaikkea rakennusta hallitseva leveä, kulmikkaaseen kattolyhtyyn päättyvä torni. Monimutkikas pohjamuoto liittyy sekin rakennusajan romanttisesti historioiviin arkkitehtuuri-ihanteisiin.' [1]

Näin kuvailtiin Lielahden tehdaskartann päärakennusta teoksessa Suomen kartanot ja suurtilat. Kirjoittajat liittivät sen tyyllillisesti romanttiseen historismiin ja ranskalaiseen klassismiin sekä mainitsevan sen rakennetuksi vuonna 1893 'erään saksalaisen arkkitehdin piirustusten mukaan'.

Rakennuksen suunnittelijaksi on esitetty myös tehtailija Wilhelm von Nottbeckin puolisoa Marie von Nottbeckiä, toisaalta alkuperäispiirustusten allekirjoittajanaksi mainitaan G.E. Berggren Helsingistä. Ristiriitaisiin suunnittelijatietoihin ei ole toistaiseksi saatu selvyyttä. [2]

Nottbeckien aikana Lielahden kartano oli seudun suurimpia ja edistyneimpiä. J.W. Enqvist Oy:n hallinnassa päärakennuksesta siitä tuli selluloosatehtaan naapuri ja hallintokeskus; se otettiin käyttöön tehtaan konttoriksi ja toimitusjohtajan asunnoksi (yläkerta). Pihapiiriä

täydennettiin arkkitehti Birger Federleyn vuonna 1913 suunnittelemissa virkälä-asunnoilla.

Linnamainen kartanorakennus on nykyisin Lielahden kemihierretehtaan hallintokonttorina. Siihen liittyy laaja puisto. Alkuperäisestä kiinteätä sisustusta ovat tulisijat ja porrashuone. Entiset palvelusväen tilat erottuvat karumpina; poikkeuksellisen avaraa ullakkoa on käytetty mm. pyykinkuivaukseen. Huoneissa on eräin paikoin laskettu kattoa ja tehty uusia väliseiniä. Yleisesti ottaen kohde on säilyttänyt hyvin alkuperäisen tyylikkaan luonteensa.[3]

[Kuva](#). Lielahden kartanon (hallintokonttorin) länsijulkisivu. Kuvaussuunta luoteesta. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy. (*aloituskuva*)

[Kuva](#). Lielahden kartano. Kuvaussuunta idästä. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy.

[Kuva](#). Kattomuotoja ja rautataoksia rakennuksen eteläpäässä. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy.

[Kuva](#). Sisätiloja. Yksi takoista. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy.

[Kuva](#). Sisätiloja. Eteishallin portaakkoa. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy.

[Kuva](#). Ote Maanmittauslaitoksen peruskartasta nro 212309. Kuva-ala vastaa maastossa 600m x 400m. (*aloituskartta*)

Viitteet:

[1]. Nikander - Jutikkala 1946, 186 - 187. Huom. tässä lähteessä kuvaillaan virheellisesti Niemen tilan rakennukset Lielahden tilan pihapiiriin kuuluviksi.

[2]. Vrt. Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998, 283; Sanerma 1974, 25.

[3]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin tehtaalla 17. - 21.5.1999. Rakennus (nro B 1) oli Puulaaki-yhtiön käytössä ennen kuin kemihierretehdas tuli sen pääkäyttäjäksi.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

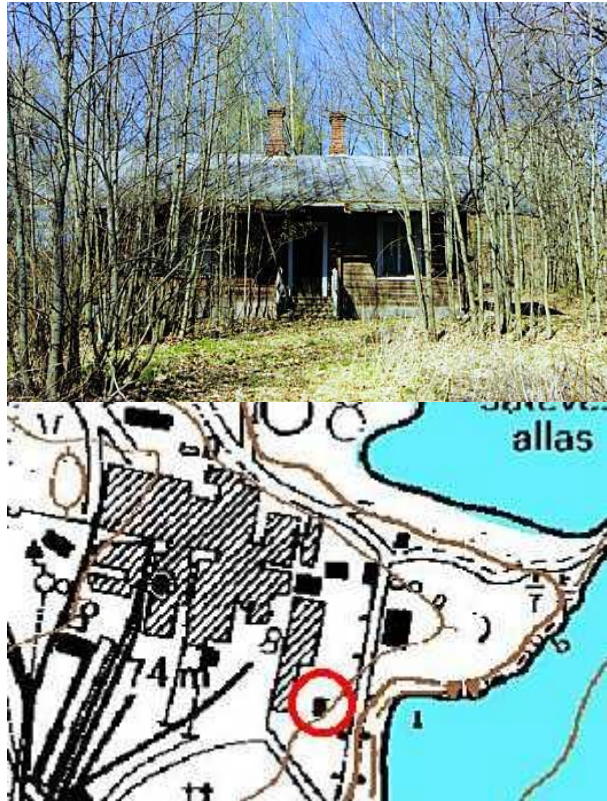
Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulostettu nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisen osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Puistohuvila

Tulosityksikkö: M-real Oyj Lielahden
kemihierretehdas
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1880-1890-luku
Suunnittelija: ei tiedossa
Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus
Nykyinen käyttö: tyhjiillään
Luokitus: Paikallisesti merkittävä.

Kohteen kulttuurihistoriallinen merkittävyys perustuu sijaintiin arvokkaassa tehtaanpuistossa ja erikoiseen rakennustyyppiin. Oletettavaa on, että se ei ole ollut varsinainen asuminen vaan kartanovieraita ja puiston käyttöä palveleva huvila.

Lielahden kartanon entinen vierasrakennus tunnetaan myös Bobrikovin mökkinä. Kenraalikuvernöörin kerrotaan yöpyneen siinä vuonna 1899.[1] Kohteen rakentamisen kulttuurihistoriallinen tausta - etenkin ulkomaiset vaikutteet - olisi tarkemman selvityksen arvoinen. Nottbeckien suku, joka oli lähtöisin Westfalenista, omisti Lielahden kartanon vuosina 1873 - 1904. Puuleikkauksista runsas sveitsiläistyyli on tuttu muistakin von Nottbeckin Tampereelle rakennuttamista kohteista, ja se on myös puistohuvilan ominaispiirre. On mainittu, että tämä kartanon puistossa sijaitseva rakennus oli aina täydellisesti kalustettuna vieraita varten.[2]

Oletettavaa on, että rakennusta (B 7) alettiin vasta Nottbeckien kartanovaiheen ja seurapiiriloiston jälkeen käyttämään puutarhurin asuntona. Siinä asui työntekijä vielä 1970-luvulla. Toimistokäytön päätyttyä se on jäänyt kylmilleen ilman käyttöä ja huoltoa.

Pienukko hirsirakennus on vuoraamaton lukuunottamatta päätykolmiota, jonka laudat on koristeltu leikkauksin; pitkänurkkainen hirsirunko näyttää päällisin puolin vankailta. Vesikaton räystäät ulontuvat huomiota herättävän kauas. Satulakatto on huopakatteinen.

Sisätilat käsittävät kolme huonetta. Puisto on talon ympäriltä päässyt rämettymään.[3]

KUVA. Lielahden kartanon puistohuvila eli nk. Bobrikovin mökki. Kuvaussuunta idästä. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy. (*aloituskuva*)

KUVA. Oikealla puistohuvila. Lielahden kartanolle (hallintokonttorille) johtava puukujanne ei ole enää käytössä kulkutienä. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy. (*aloituskuva*)

KUVA. Puistohuvilan eteläisen päätykolmion vuorilaudoitus. Huomaa katon leveä räystääs konsoleineen. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy. (*aloituskuva*)

KUVA. Ote Maanmittauslaitoksen peruskartasta nro 212309. Kuva-ala vastaa maastossa 600m x 400m. (*aloituskartta*)

Viitteet:

[1]. Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998, 284.

[2]. Sanerma 1974, 25.

[3]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999. Nimitykselle 'puistohuvila' ei ole esikuvaa vaan se on inventoijan keksimä. Tarkoitus on kuvata nimen avulla rakennuksen kulttuurihistoriallista taustaa ja kytkeytymistä päärakennukseen.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

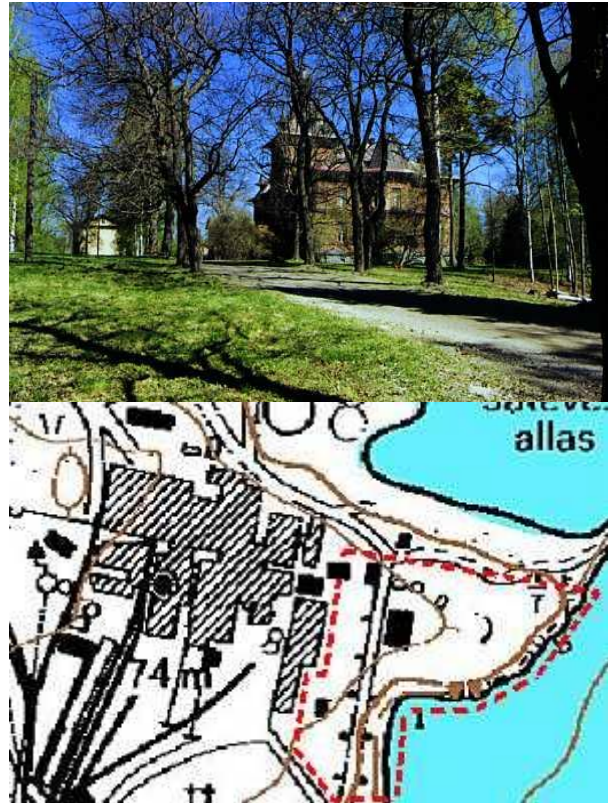
Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Lielahden kartanon puisto

Tulosityksikkö: M-real Oyj Lielahden
kemihierretehdas
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1870-1890-luku
Suunnittelija: ei tiedossa
Alkuperäinen käyttö: kartanopuisto
Nykyinen käyttö: pihapuistikko
Luokitus: Merkittävää yhtymän
rakennusperintöä.

Entinen kartanopuisto on hoidettu, maisemallinen elementti tehtaan ja Näsijärven välimaastossa. Tehtaanpuistona sitä voidaan pitää yhtenä laajimpana ja vanhimpiin lukeutuvana suomalaisten puunjalostuslaitosten teollisuusympäristöissä.

Lielahden kartanon laajahko puistikko palautuu nyky muodossaan ilmeisesti Nottbeck-suvun aikaan. Kartanon entinen päärakennus eli nykyinen kemihierretehtaan hallintokonttori sijaitsee edelleen tämän puistomaisesti muokatun ja hoidetun vyöhykkeen sisällä. Alue on tehdastontin sisällä, joten sinne ei ole ulkopuolisilla pääsyä.

Lännessä puisto rajautuu tuotantorakennuksiin. Luoteisnurkassa on edelleen puiston elementteihin vanhastaan kuulunut tenniskenttä. Puiston länsiosassa sijaitsee puutahurin asuinrakennuksenakin käytetty puistohuvila, joka esitellään tässä inventoinnissa omana kohteenaan. Päärakennuksesta etelään linjautuu hyvin säilynyt puukujanne, jolle ei ole enää liikenteellistä käyttöä.

Idässä puistoalue rajautuu Näsijärveen. Maastoa on tässä osassa muokattu ja pengerrytetty kivimuurin avulla. Kivirakennelmaan liittyy myös aidake. Puiston muista elementeistä mainittakoon myös suihkulähteen sija (jalusta). Puistoalueen rakenteita, puustoa ja ja muuta

kasvustoa ei ole tässä selvityksessä seikkaperäisesti inventoitu. Tehdas-yhtiö teettää nurmikentän ja istutusten hoidon yksityisellä puutarhurilla.[1]

KUVA. Puiston puukujanne etelästä. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämannut Oy. (aloituskuva)

KUVA. Hoidettua puistikkoa päärakennuksen (hallintokonttorin) takana toukokuussa 1999. Näkymä idästä. Valok. Timo Kantonen. Metsämannut Oy.

KUVA. Puisto on osittain terassoitu ja aidattu Näsijärven rantaan. Näkymä puistoniemekkeeltä lounaaseen. Valok. Timo Kantonen. Metsämannut Oy.

KUVA. Ote Maanmittauslaitoksen peruskartasta nro 212309. Kuva-ala vastaa maastossa 600m x 400m. (aloituskartta)

Viitteet:

[1]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin tehtaalla 17. - 21.5.1999. [Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulostettu nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisen osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Kunnossapitokonttori B 2

Tulosyksikkö: M-real Oyj Lielahden
kemihierretehdas
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1913 - 1914
Suunnittelija: Birger Federley
Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus
Nykyinen käyttö: toimistotiloja
Luokitus: Merkittävää yhtymän
rakennusperintöä.

Arkkitehti Birger Federleyn suunnittelema entinen asuinrakennus on sellutehtaan perustamisajalta. Kohde on osa Lielahden kartanon ja lähirakennusten muodostamaa eheää kokonaisuutta tuotantoalueen laidalla.

Rakennus B2 rakennettiin vuonna 1913 virkailijaperheen asunnoksi. Piirustukset laati arkkitehti Birger Federley.[1] Samanaikaisesti J.W. Enqvist Oy rakennutti sellutehtaan teknistä henkilökuntaa varten myös toisen puurakennuksen, B3:n. Ne sijaitsevat edelleen alkuperäistilanteen kaltaisesti Lielahden kartanopuiston ja kemihierretehtaan välimaastossa.

Kaksikerroksinen satulakattoinen puutalo käsittää poikkipäädyn ja umpikuistin. Julkisivu ja puistomainen pihapiiri ovat säilyneet pääosin muuttamattomina.[2] Talo antaa hyvää käsityksen ylempään toimihenkilöstön asumistasosta tehtaan perustamisen aikoihin.

Rakennuksen sisätiloissa on tehty sekä asuinkäyttöön että toimistokäyttöön liittyviä muutoksia.[3] Se on nykyisin kemihierretehtaan kunnossapidon ja tehdaspalvelun toimistotiloina.

KUVA. Kunnossapitokonttorina toimiva rakennus B 2. Kuvaussuunta koillisesta. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy. (aloituskuva)

KUVA. 'Ritning till ombyggnad af en arbetarebostadsbyggnad å Lielax. Tammerfors i September 1913. Birger Federley.' Piirustus Lielahden kemihierretehtaan arkistossa. Valok.

Timo Kantonen 1999. Metsämannut Oy.

[KUVA](#). Ote Maanmittauslaitoksen peruskartasta nro 212309. Kuva-ala vastaa maastossa 600m x 400m. (*aloituskartta*)

Viitteet:

[1]. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitotoimiston piirustusarkisto, 'Ritning till ombyggnad af en arbetarebostadsbyggnad å Lielax. Tammerfors i september 1913 Birger Federley.' Arkistossa on myös samalta vuodelta ilmeisesti aiempi luonnos, johon on lisätty jälkätehtä 'B2'. Arkkitehtuurista ks. Halonen 1999, 33.

[2]. Muita kuvailutietoja: hirsirunko, peiterimavuoraus, peltikate, kuistissa huopakate, kuistin ikkunat alaosaan uusittu yksijakoisiksi, yläkerrassa kakluuni. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999.

[3]. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitotoimiston piirustusarkisto, E. Mikaman tammikuussa 1945 Lielahdessa päivämät pohjapiirroksset.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

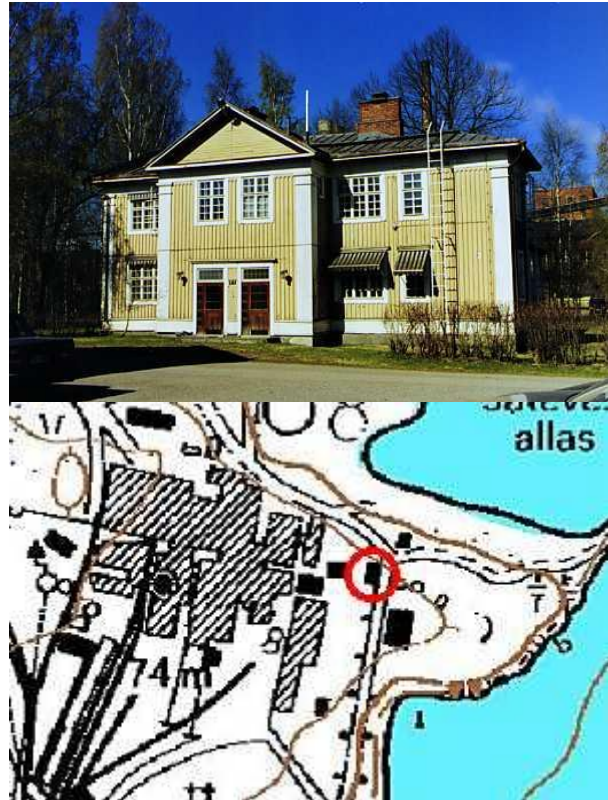
Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierre tehdas](#)

Entinen asuinrakennus B 3

Tulosyksikkö: M-real Oyj Lielahden
kemihierre tehdas
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1913 - 1914
Suunnittelija: Birger Federley
Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus
Nykyinen käyttö: tyhjiillään
Luokitus: Merkittävää yhtymän
rakennusperintöä.

Arkkitehti Birger Federleyn suunnittelema entinen asuinrakennus on sellutehtaan perustamisajalta. Kohde on osa Lielahden kartanon ja lähirakennusten muodostamaa eheää kokonaisuutta; se sijaitsee aivan päärakennuksen edustalla.

Rakennus B3 valmistui kahden virkailijaperheen asunnoksi arkkitehti Birger Federleyn vuonna 1913 laatimien piirustusten mukaan. Ensimmäisen kerroksen huonejako oli alkujaan: sali, ruokasali, makuuhuone, lastenkamari, keittiö, palvelijanhuone, wc, tambuuri ja eteinen. Yläkerran asunto oli alakerran kanssa identtinen. Alakerrassa oli 'veranda' ja yläkerrassa 'balkong'. Kummankin asunnon (keskeis)sali avartuu ulonteeksi.[1]

Kaksikerroksista satulakattoista puutaloa on myöhemmin laajennettu huoneen pituudelta pohjoiseen. Pääjulkisivun ei siten ole täysin symmetrinen, vaikka laajennus onkin muutoin tehty alkuperäisarkkitehtuuriin sopeuttaen. Itäjulkisivun porrashuone ulontuu vaikuttavana päätykolmiollisena keskirisaliittina. Ulkoasun klassistisiin piirteisiin kuuluvat myös nurkkien pilasteriaiheet.[2]

Sisätiloiltaan rakennusta on muutettu myöhemmin sekä asuin- että toimistokäytön vaatimusten mukaisesti. Työnjohtajien asunnoista rakennus muutettiin toimistotiloiksi. Viimeksi siinä on ollut tehtaan lakiosaston toimistohuoneita sekä koulutustiloja.[3] Rakennus on jäänyt ilman käyttöä ja kunnossapitoa.

KUVA. Virkailija-asuinrakennukset B3 (vas.) ja B2 ilmeisesti pian valmistuttuaan. Taustalla päärakennuksen torneja. Lielahden kemihierretehdas, hallintokonttori.

KUVA. Rakennus B 3:n itäjulkisivu. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy. (aloituskuva)

KUVA. Rakennus B 3:n länsiseinä. Maali hilseilee ja vuorilaudoitus on paikoin uusittava. Vankka runko on silti korjauskelpoinen. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy.

KUVA. 'Ritning till ombyggnad af ett boningshus af trä i två våningar å Lielax. Tammerfors den 18 Okt 1913. Birger Federley.' Piirustus Lielahden kemihierretehtaan arkistossa. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy.

KUVA. Ote Maanmittauslaitoksen peruskartasta nro 212309. Kuva-ala vastaa maastossa 600m x 400m. (aloituskartta)

Viitteet:

[1]. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitotoimiston piirustusarkisto, 'Ritning till ombyggnad af ett boningshus af trä i två våningar å Lielax. Tammerfors den 18 okt 1913 Birger Federley.' Arkkitehtuurista ks. Halonen 1999, 33.

[2]. Muita kuvailutietoja: hirsirunko, peiterimavuoraus, peltikate, ulonne, julkisivun beigenvärisen maalikeroksen alla on keltainen maalikerros, kivijalka graniittia ja laajennuksen osalta betonipilarit, osassa itäsivun ikkunoita on markiiseja. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999.

[3]. Rakennuspäällikkö Tapio Antilan antamia suullisia tietoja 17.5.1999.

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Asuinrakennus B 5

Tulosyksikkö: M-real Oyj Lielahden
kemihierretehdas
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: ei tiedossa
Suunnittelija: ei tiedossa
Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus
Nykyinen käyttö: tyhjiillään
Luokitus: Paikallisesti merkittävä.

Rikaspiirteistä tiiliarkkitehtuuria edustava asuinrakennus on tehdasalueen vanhimpia. Se on aikanaan sijainnut näyttävästi yleisen maantien ja kartanon puukujanteen risteyksessä mutta jäänyt sittemmin sijaintinsa puolesta toisarvoiseen asemaan.

Asuinrakennus B5 sijaitsee Näsijärven rantatörmällä tehdasalueen kaakkoislaidalla. Sen edustalta kuljettiin aikanaan Teivaalantietä myöten tehtaalle ja muun muassa Niemen tilalle. Paikalta haaroittuu edelleen puistokuja Lielahden kartanon päärakennukselle. Risteys oli siten luonteva paikka portinvartijan asunnoksi, jollaisena rakennus B5 tehtaan alkuaikoina tunnettiin.[1]

Kohteen ulkoasu poikkeaa siksi paljon tehdasyhtiö J.W Enqvist Oy:n arkkitehti Birger Federleyltä tilaamista suunnitelmista, että on aihetta otaksua rakennuksen valmistuneen jo Nottbeck-suvun omistusiakana 1800- ja 1900-luvun vaihteessa. Tässä tapauksessa se olisi alun perin liittynyt Lielahden herraskartanon ja maatilan toimintaan.[2]

Pienenhö yksikerroksinen tiilirakennus sisältää rikasmuotoista julkisivukoristelua. Sitä ovat profiloituneet vaakalistat, räystäään alinen hammastus ja länsisivun korostetut nurkat. Satulakatto on peltikatteinen. Rakennus on ollut viimeksi konttorikäytössä mutta on nyttemmin vailla käyttöä.

Viereinen entinen pumppuhuone on inventoitu omana kohteenaan. Rakennuspari sijaitsee melko erillään tehdasalueen kaakkoislaidalla. Vanhaa perua olevat tieosuudet ovat tehtaan sisäisen liikenteen käytössä.[3]

[Kuva](#). Asuinrakennus B5 ja pumppuasema etelästä. Kuva tehtaan alkua ajoilta. Lielahden kemihierretehdas, hallintokonttori.

[Kuva](#). Asuinrakennus B 5. Kuvaussunta lännestä. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy. (*aloituskuva*)

[Kuva](#). Ote Maanmittauslaitoksen peruskartasta nro 212309. Kuva-ala vastaa maastossa 600m x 400m. (*aloituskartta*)

Viitteet:

[1]. Ks. esim. Randell 1997, 44. - Rakennus on tunnettu myös 'Rahkon talona' siinä asuneen työnjohtajan mukaan. Tapio Antilan 17.5.1999 antama suullinen tieto.

[2]. Rakennusta B5 koskevia arkkitehtipiirustuksia ei ole tavoitettu kemihierretehtaan kunnossapitotoimistosta, johon on tallennettu kattavasti Birger Federleyn Lielahdisuunnitelmat. Myös tämä seikka puhuu vuotta 1914 varhaisemman valmistumisajankohdan puolesta. Teollisuusvakuutuksen arkistoon taltioitujen liitekarttojen perusteella B5 on valmistunut ennen 1918 ja ollut aikaisemmalta rakennusnumeroltaan 15. Tehtaalte arkistoidussa 1910-luvun jälkipuolen kartassa se mainitaan porttivahdin asuntona.

[3]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin tehtaalla 17. - 21.5.1999

[Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

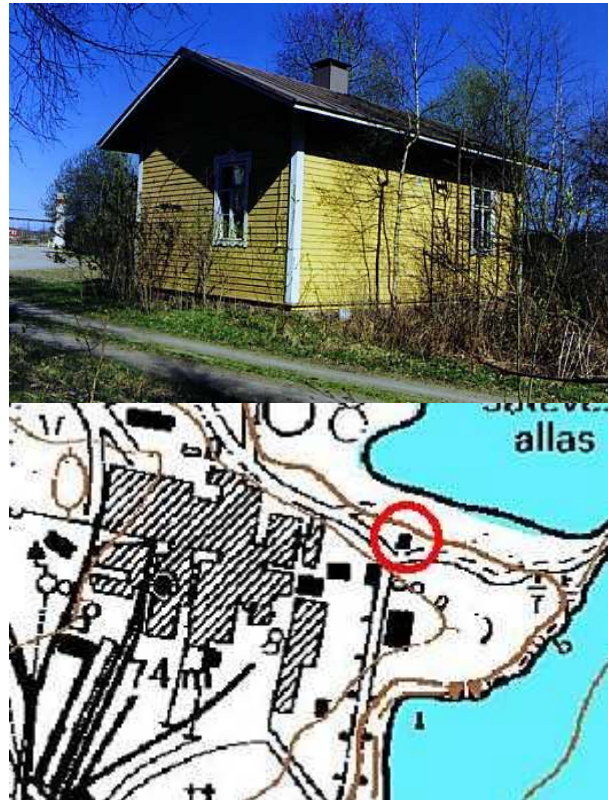
Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Entinen asuinrakennus B 6

Tulosityksikkö: M-real Oyj Lielahden
kemihierretehdas
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: 1910-luku
Suunnittelija: Birger Federley
Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus
Nykyinen käyttö: tyhjiillään
Luokitus: Paikallisesti merkittävä.

Pieni puutalo on tehtaan perustamisen ajalta. Se rikastaa Lielahden kartanon rakennusryhmää sijaiten alueen laidalla verrattain näkyvästi.

Pieni puinen asuinrakennus on samalta ajalta kuin viereiset kookkaammat, virkailijataloiksi valmistuneet puutalot (rakennukset B2 ja B3). Kohde sijaitsee kartanon puiston ja pihapiirin laidalla, monipuolistaen tämän tehdasalueen osan perinteistä rakennuskantaa; sen asumistaso ja arkkitehtuuri on tasoltaan paljon vaatimattomampaa kuin naapuritalojen. Satulakattoinen vaakalaudoitettu rakennus kuusiruutuisine ikkunoineen on pääosin alkuperäisessä asussaan. Hyväkuntoinen rakennus on jäänyt melko hiljattain aktiivisen käytön ja kunnossapidon ulkopuolelle.[1]

Rakennuksen voidaan melkoisella varmuudella päätellä kuuluva arkkitehti Birger Federleyn 1910-luvun alkupuolella suunnittelemiin Lielahden rakennuksiin.[2]

[KUVA](#). Entinen asuinrakennus B 6. Kuvaussuunta kaakosta Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy. (*aloituskuva*)
[KUVA](#). Ote Maanmittauslaitoksen peruskartasta nro 212309. Kuva-ala vastaa maastossa 600m x 400m. (*aloituskartta*)

Viitteet:

[1]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999. Rakennuspäällikkö Tapio Antilan kertoi 17.5.1999, että rakennus on ollut tyhjillään muutamia vuosia ja että viimeksi se oli toimistokäytössä ja sitä ennen talonmiehen asuntona.

[2]. Rakennuspiirustusta ei inventoinnin yhteydessä tavoitettu tehtaan kunnossapitotoimiston piirustusarkistosta.

[Sivuston lähdeluetteloon](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.

[Aloitussivu](#) | [Toimipaikkaluettelo](#) |
[Lielahden kemihierretehdas](#)

Entinen nipunnostolaituri

Tulosyksikkö: M-real Oyj Lielahden
kemihierretehdas
Omistaja: M-real Oyj
Kunta: Tampere
Sijainti: tehdasalue

Rakennusaika: ei tiedossa
Suunnittelija: (merkitsemätön)
Alkuperäinen käyttö: laiturin (uittopuun
vastaanotto)
Nykyinen käyttö: käyttämätön
Luokitus: Luokittelematon.

Laituri(paikka) on uittokuljetuksista todistava vesirakenne, joka palautuu sellutehtaan alkuvuosiin. Rakennelmana se ei sisällä erityisiä kulttuurihistoriallisia tai ympäristöllisiä arvoja.

Sama laituripaikka oli käytössä Lielahden sellutehtaan alkuvuosista nippu-uiton päättämiseen saakka. Karttojen perusteella pitkän laiturin päähän ulottui viimeistään 1920-luvun alussa tehtaan sisäisen raideliikenteen kiskotus. [1] Uitetun puun varastointiin tarvittu kenttä oli rannalla laiturin lähetyvillä.

Sittemmin laiturin päähän rakennettiin nostinlaite uitetuja nippuja varten. Tästä nippunosturista on jäljellä rujut betonipylväät. Kohde sijaitsee Näsijärven lounaispohjukassa kemihierretehtaan ja Paasikiventien välimaastossa.[2]

KUVA. Pienpuuta nostetaan Näsijärvestä tehtaalle. Kumipyöräinen kalusto syrjäytti lopulta uittokuljetukset kokonaan. Valok. Reino Branthin. Lielahden kemihierretehdas, kunnossapitokonttori. (aloituskuva)

[KUVA](#). Laituri ja betonipilareita nippunostimen jäljiltä Näsijärven lounaispohjukassa. Näkymä itään. Valok. Timo Kantonen 1999. Metsämännut Oy. (*aloituskuva*)

[KUVA](#). Ote Maanmittauslaitoksen peruskartasta nro 212309. Kuva-ala vastaa maastossa 1200m x 800m. (*aloituskartta*)

Viitteet:

[1]. Teollisuusvakuutuksen arkisto, vakuutusarvioinnin liitekartat (Ab J.W. Enqvist Oy) vuosilta 1920 ja 1922.

[2]. Vallitsevan tilanteen kuvaus perustuu Timo Kantosen käyntiin paikalla 17. - 21.5.1999 [Sivuston lähdeluettelo](#) | [Tämän sivun alkuun](#)

Tämä sivu on osa Metsäliitto-Yhtymän toimipaikkojen rakennushistoriallisen inventoinnin raporttia (Timo Kantonen 15.8.2002). Tiedot on tulosityksiköiden nimien sekä kohteiden omistuksen ja purkamisten osalta päivitetty elokuussa 2002.